

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 2. aprila 1873.

O b s e g: Razglas zarad semen svilnih črvičev. — Kako stoji s turško govejo kugo? — Iz cesarske postave zoper Turško govejo kugo od 29. junija l. 1868. — O Švicarskem sirarstvu. — Omika in pot do nje. — Kako bivši minister dr. Schöffle pojasnuje politiko ministerstva Hohenwartovega. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Razglas

zarad semena svilnih črvičev.

Kmetijska družba na Kranjskem si je prizadjala, iz državne denarne podpore zdravega semena svilnih (židnih) črvičev rumenega plemena „Nostrana“ imenovanega iz celičnega zaroda v Gorici in Rovinji nakupiti.

Kranjskim svilorejcem prodaja to seme za polovico cene, po kateri ga je ona kupila, tedaj 1 lot po 3 gold. 50 krajc. Učiteljem ljudskih šol pa, kateri imajo murbovih dreves ter obljubijo, da bodo v izrejevanji tudi svojo šolsko mladino podučevali, ga dá $\frac{1}{4}$ lota brezplačno.

Kdor tedaj želi tega semena kaj dobiti, naj se nemudoma in zadnji čas v 8 dneh pismeno ali osebno oglasi v pisarnici kmetijske družbe v Ljubljani v Salendrovih ulicah Nr. 195.

Glavni odbor družbe kmetijske
v Ljubljani 29. marcija 1873.

Kako stoji s Turško govejo kugo?

Na to vprašanje moramo dati prav žalosten odgovor. Zatosila se je kuga, kakor so „Novice“ zadnjič povedale, po Hrvaških bušah najpred v Praše poleg Mavčič, kjer je poginilo dvoje goved in se jih je moralo pobiti potem 9 bolnih in 15 še na videz zdravih enemu gospodarju; pozneje se je zanesla kuga iz hleva tega gospodarja še v hlev sosedov. Iz Praš je ostalih 5 buš lastnik gnal v Kranj na sejm in kupec iz Rajble na Koroškem jih je ondi postavil v neki hlev, kjer je po njih okuženo domače govedo kmalu potem zbolelo in poginilo. Komisija je tu dala 14 deloma bolnih deloma zdravih goved pobiti. Iz tega hleva je prišla ena krava na Klanec poleg Kranja, ki je menda že tudi poginila. Na sejmu v Kranji 10. sušca je neki kajžar iz Smelednika kupil kravo, ki je 28. dne t. m. bolna pobita bila in komisija je istemu kajžarju potem dala še dvoje goved pobiti. Omenjenih 5 buš je gori omenjeni Korošk kupec iz Rajble na sejmu v Kranji kupljenih po Gorenski železnici peljal na Koroško; ni še znano, kako, ali znano je to, da v Ratečah na Gorenskem in v Rovtah blizu Trbiža se je tudi vnela kuga. Bati se je, da iz sejma Kranjskega ne bi se bila od onih 5 buš zatosila še kam drugam po živini, ki je v dotiki bila z bušami.

Tudi najneverniši Tomaži zdaj sami vidijo, kako strašno nalezljiva je ta bolezen, za katero ni po celém

svetu nobenega zdravila znanega kakor za človeško kugo ne. *) Vsa ta kuga pa se širi le po nalezbi. Gotovo se obvaruje gospodar, kateri svojo živino, pa ljudi, ki jej strežejo, tako zapre v svoji hiši, da za čas kuge ne pridejo ne z drugo živino, ne z ljudmi v dotiko. To je edina, pa prav gotova pomoč. Zato zapoveduje postava, da se iz začetka kar brž pobije vsa kužna živina in taka, ki je bila s kužno v dotiki (za pobito dobí lastnik odškodovanje iz cesarske kase, če ni sam kaj kriv); zato se vpelje zaprtija, zato se prepovedó živinski sejmi, zato druge dežele iz kužne dežele ne pusté ne živine ne kaj drugega v svojo deželo drugač kakor po železnici in s spričali od zdravstvene komisije, če dežele potrebujejo mesá. Če je kje tako skrben in marljiv župan kakor v Kranji g. Jugovic in v Smeledniku g. Keršič, je pač velika sreča za celo sosese, da se na tanko spolnujejo gosposkine in zdravniški ukazi.

Naj po vsem tem zdaj povemo, da je c. k. deželna vlada 26. sušca oklicala sledeči

r a z g l a s.

„Komisija za kugo je 24. dan t. m. za gotovo postavila, da je v Prašah, Mavčiške občine Kranjskega okraja, pa tudi v mestu Kranji, povsod v eni hiši, prava goveja kuga, kamor se je zanesla po Hrvaških bušah. Da se razširjenju te kuge v okom pride, so se nemudoma vpeljale najostrejšje policijske naredbe in vo-jaki na pomoč vzeli.

To se očitno razglašá s to opombo, da se pričakuje od županij pa tudi od vsacega posamnega prebivalca, da pripomorejo c. kr. okrajnim gosposkam, kar koli je mogoče, k izvrševanju po postavi od 29. junija 1868. l. predpisanih zaukazov, da se kuga ne razširi dalje po deželi iz gori imenovanih dveh krajev. Pa že zdaj se je bati, da seže dalje po deželi, ker se je 17. dan t. m. 5 buš iz Praš na sejm v Kranj prignalo, ondi pa prodalo nekemu neznanemu kupčevalcu z živino, kateri jih je, kakor pravijo, proti Trebižu gnal.

Ne samo postava, temuč tudi lastna korist vsacega, kdor kaj živine ima, zahteva to, da zdaj brž dotičnemu okrajnemu glavarstvu na znanje dá, ako mu zbolí ktero govedo, ovca ali koza“.

*) Neki dobrovoljni Matevž Močnik v Davči nam piše, da je iznajdel novo zdravilo za to kugo in to je cepljenje kužnine kakor pri otrocih. — Na to moramo odgovoriti le to: Govedom cepiti kugo kakor otrokom kozé, je že stara, pa po obilih žalostnih skušnjah zavrzena reč. Že leta 1779 (tedaj bo kmalu 100 let), kar je zdravnik Salhov svetoval cepljenje goveje kuge; al nevarnost pri tem je tolika, da pogine živina in se kuga s tem še le prav zatrosi, da si po celém svetu noben zdravnik ne upa le ziniti o cepljenji kuge. Vred.

Pozneje 29. sušca, ko se je zvedelo, da se je kuga, kakor smo gori povedali, zatrosila še dalje, je dodala c. k. deželna vlada še drug

razglas,

po katerem naznanja, da so 3 milje na okrog okoli okuženih krajev prepovedani vsi živinski sejmi. Pa naj tudi nobeden goved, ovac ali kóz in pa kož, parkljev ali sploh kaj tacega, kar §. 2. dotične postave prepoveduje, ne skuša gnati ali peljati na Štajarsko, Koroško, Salcburško, Tirolsko, Primorsko, ker so te dežele za čas kuge zaprle svoje meje proti Kranjski. —

Da bi pa vsi lastniki živine in tudi drugi, katerim je mar za to, da se hitro zatara v naši deželi začeta kuga in se obvarujemo silne škode, poznali postavne predpise, podamo jim iz dotične postave to, kar je vedeti treba. Naj to vsi ti pazljivo beró, da se vedó ravnati po postavi, pa tudi druge podučiti. „Novice“ naj gredó zdaj od rok do rok, kajti za tavžente škode gré zdaj obvarovati našo deželo in tudi druge.

Iz cesarske postave zoper Turško govejo kugo od 29. junija leta 1868.

Kaj je narediti, kedar se je goveja kuga vnela.

Zastran okužene kmetije ali pristave.

§. 22. Ako pozvedbe za gotovo postavijo, da je goveja kuga, naj se, gledé na okuženo pristavo (posestvo, hlev, staje), ravná po teh le zaukazih:

Treba je pobiti živino.

Vsa kužna goveda, kakor tudi vsa goveda, ki so bila s kužnimi na eni in isti pristavi ali v istem hlevu, ali so sicer bila ž njimi v neposrednji ali posrednji dotiki, treba je pod nadgledom komisije zastran kuge postavljene brez odloga pobiti.

Kje in kako zakopati mreino.

Živali, ki so za govejo kugo poginile ali kakor bolne ubite bile, treba je na mestu, ktero komisija zastran kuge postavljena odloči, celoma, ne odvzemši nikakega dela živalskega trupla, šest čevljev globoko zakopati, in take jame, kamor je bila mrhovina pokopana, smejo se še le, ko preteče primerno število let, in samo s posebnim dovoljenjem politične okrajne gosposke zopet odpreti.

Če je bilo živinče le kakor sumljivo pobito, pa je zdravnik potlej spoznal, da je bilo zdravo, sme se, če komisija zastran kuge postavljena dopusti, meso od njega v tistem kraju povžiti.

Kako delati s kožami.

Samo pri takih živalih, ki se pobijejo, ker so sumljive, da imajo kugo, pa se pri pobijanju najdejo, da so popolnoma zdrave, dopuščeno je, kože pod skrbijo živalskega zdravnika razkužiti ali očistiti, razen takega primera pa je treba kožo s prerezami pokaziti, da ni za rabo, in z mrcino vred zagrebsti.

Pristavo ali kmetijo je treba zapreti.

Pristava ali kmetija, v katerih so ali so bile kužne ali s kužnimi v dotiki bivše živali, mora se po zapri-seženih čuvajih ali po vojakihi zapreti in zaznamovati s tablo, ki nosi napis „Goveja kuga“.

Brez dovoljenja komisije ne sme:

nikakoršna reč iz okužene kmetije odnesti se;
ne sme nihče stopiti va njo razen njenih prebivalcev;
ne sme noben prebivalec tiste kmetije ali pristave

sniti se (v dotiko priti) z drugimi prebivalci tistega kraja, razen pod določbami, ki jih postavi komisija.

Kuga pri ovcah in kozah.

§. 24. Ovce in koze, ki so prišle v dotiko s kužnimi govedi, morajo biti odločene od goveje živine in od vseh drugih živali, dokler se ne izreče, da je kuga nehala, in dokler se ne razkužijo.

Če te živali za kugo zbolé, začnó veljati prav tiste naredbe, kakor pri kugi med govejo živino.

Zastran okuženega kraja.

§. 25. Kedar je postavljeno na gotovo, da se je na kateri kmetiji goveja kuga začela, ima politična gosposka izreči in razznani, da je dotični kraj (selo, vas) okužen.

V tem kraju ima nastopiti zaprtija zastran živali in reči, ktere so našete v §. 2. *) Z ukazom se določi, kako je treba napraviti zaprtijo kraja.

V takem kraju naj dalje:

- a) veljajo naredbe v §. 21 **) zapovedane;
- b) ovce in koze naj se odpravijo iz hlevov za govejo živino, ter se ne smejo nazaj va-njo djati, dokler trpi kuga;
- c) vožnja z govejo živino je prepovedana. Konji pa iz brezkužnih kmetij smejo se rabiti v kraju in zunaj kraja, in tudi v kraj od drugod priganjati ali privaževati ali pa skozi kraj dalje gnati ali voziti, vendar je treba pri tem izpolnjevati to, kar komisija zaukaže;
- d) psi, mačke in kuretnina morajo se zapirati, če bi se pa našli na planem, ubiti. Pitomi zajci v hlevih naj se pokončajo;
- e) stanovalci okuženih krajev smejo samo takrat iti kam iz njih, če niso, odkar se je kuga začela, prišli v dotiko z ondotno bolno ali sumljivo živino, niti so sploh bili na okuženi kmetiji, ali pa če so, ako so prišli kako v dotiko, popred bili razkuženi, kakor je zapovedano;
- f) iz vseh brezkužnih hlevov je treba vsak dan gnoj pokidati;
- g) prepovedani so v kužnem kraju živinski in drugi sejmi, kakor tudi muzika s plesom;

*) V zaprtijo pod §. 2. spadajo:

1. Domača živina ktere koli vrste, razen kónj in svinj (krmetine);
2. odpadki in surove snovi (neizdelana roba) od teh živali, naj bodo te reči surove (brž po poboji), ali že posušene. Vvažati se sme samo taka volna, od ktere se dá izkazati, da je bila v fabriki prana.
3. seno, otava in slama;
4. hlevna oprava, ki je bila že v porabi, in goveja oprega (vpredna oprava); za trgovino namenjena, ponošena oblačila in takošno že rabljeno obutalo. Seno ali slama, v ktero je bilo kaj zavito, mora se po vsakem sežgati brž kakor pride zavita reč tje, kamor je namenjena.

**) §. 21. se glasí:

Tudi pri goli sumnji goveje kuge ima komisija zastran kuge poslana, dokler politična gosposka dalje ne zaukaže, razen povedanih v §. 19. naredb narediti vse to, kar dotični izvršilni predpisi velevaljo gledé na zakopavanje crknjenih ali pobitih živali, na ogledovanje živine po živinskem zdravniku in na razvidnost števila goved, ovac in koz, na pregledovanje sumljivih živali, na prepoved, odnašati klajo, nastelj, gnoj in opravo iz zaprtih poslopij, potem gledé na naznanila o vsakem zbolenji ali crknjenji med živino in na pobijanje goved iz nesumnih hlevov.

Meso od pobite živali, o kateri je živinski zdravnik po tem spoznal, da je suma čista, sme se samo v istem kraju povžiti.